

ІДЕОЛОГІЯ СІОНІЗМУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИНИКНЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ ІЗРАЇЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Копач Юрій,

студент II-го курсу історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Федорів Ірина,**

кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Сіонізм, як політичний та ідеологічний рух, зародився на фоні складного політичного та соціокультурного контексту XIX ст., особливо в Європі та на Близькому Сході. Одним із ключових історичних факторів, який сприяв зародженню сіонізму, був антисемітизм, що перетворився на системне переслідування та дискримінацію єврейського народу. Цей феномен, відомий у різних формах упродовж століть, набув особливої гостроти в XIX ст., коли поширювалися антисемітські ідеї та обмеження. На тлі антисемітизму в Європі поступово формувався націоналізм як ідеологія самовизначення національних груп та прагнення до створення власних держав [1, с. 12].

Єврейське питання, що особливо актуалізувалося у XIX ст., вибухнуло на всій території Європи, де євреї стикалися з різними формами дискримінації та переслідувань. У країнах, де відбувалася емансипація євреїв, антисемітизм може здаватися протиріччям, але фактично емансипація не принесла повного зникнення ворожості. Навпаки, деякі аспекти емансипації сприяли посиленню антисемітизму, оскільки допомогли відкрити доступ євреям до більш вищих прошарків суспільства, що викликало невдоволення серед інших соціальних груп.

Релігійний та політичний сіонізм стали двома ключовими напрямками сіоністської ідеології. Релігійний сіонізм ґрунтувався на віровченні та традиціях єврейського народу, основою якого була ідея повернення до Ерец-Ізраель як частини божественного плану. Цей напрям прагнув до відродження єврейського життя на основі релігійних принципів та законів. У той же час, політичний сіонізм виник як відповідь на загострення антисемітизму та необхідність створення безпечного простору для існування єврейського народу. Політичні сіоністи вбачали у створенні єврейської держави засіб захисту національних інтересів та самозбереження.

Історичне підґрунтя сіонізму базується на біблійних оповідях, що описують зв'язок єврейського народу з землею Ізраїля та його присутністю на цій землі у давнину. Ці міфологічні та історичні наративи відіграли значну роль у формуванні єврейської ідентичності та бажанні повернутися на батьківщину. З цим пов'язані й ідеї збереження та розвитку єврейської культури, мови та традицій, які стали основою для створення сіоністського руху.

Сіонізм у його політичній та релігійній концентрації, є результатом складного історичного процесу та реакції на антисемітизм та потребу безпечного місця для єврейського народу. Зародившись наприкінці ХІХ ст., сіонізм швидко став ключовою силою у формуванні й розвитку Ізраїльської держави. Виокремимо основні принципи сіонізму, які включають:

– історичне право єврейського народу на землю Ізраїлю; – збереження та розвиток єврейської самоідентичності; – необхідність створення єврейської держави для забезпечення безпеки національної спільноти та стимулювання морального обов'язку кожного єврея.

Також потрібно підкреслити, що важливим етапом в історії розвитку сіонізму стала Декларація А. Бальфура у 1917 р., коли Велика Британія висловила свою підтримку щодо створення єврейської національної держави в Палестині. Це сприяло подальшому зростанню сіоністського руху та підготовці до створення держави. Спроба поділу Палестини на дві держави у 1947 р., яка була підтримана ООН, визначила напрямок розвитку сіонізму та призвела до проголошення незалежності Ізраїльської держави у травні 1948 р.

Сіонізм як ідеологія та національний рух зазнав еволюції упродовж ХХ ст. Після створення держави Ізраїль у 1948 р., сіонізм став її національною ідеологією, спираючись на принцип самовизначення єврейського народу та захист його інтересів. Одночасно, ідеї сіонізму та питання ставлення до неєврейського населення залишаються об'єктом дискусій як власне у самому Ізраїлі, так і серед міжнародної спільноти [7, с. 24].

Загалом, сіонізм є важливим феноменом в історії націєтворення єврейського народу та сучасної держави Ізраїль. Він визначив ідентичність та спрямував розвиток держави, забезпечуючи безпеку та самоідентифікацію єврейського населення. Хоча сьогодні сіонізм обговорюється та інтерпретується з різних точок зору, його вплив на політику, культуру та історію Ізраїлю залишається невід'ємним та значущим.

Щодо провідних лідерів та ідеологів сіонізму, які посприяли поширенню його ключових ідей, слід назвати принаймні чотирьох

відомих діячів: Теодор Герцль, Хаїм Вейцман, Давид Бен-Гуріон, Володимир (Зеев) Жаботинський.

Одним із перших і найвпливовіших лідерів сіоністського руху був Т. Герцль. Він узяв на себе відповідальність за згуртування різних сил і поглядів на шляху створення єврейської держави. Т. Герцль виділявся своїм вмінням організовувати та мобілізувати маси, а також відданістю ідеї створення єврейської держави, що знайшла відображення у його праці «Єврейська держава» (Відень, 1896 р.). Вона стала підґрунтям для подальшого розвитку сіонізму та його трансформації у політичний рух [3, с. 28].

Після Т. Герцля на передову сцену сіонізму вийшов Хаїм Вейцман – харизматична та видатна постать в історії єврейського народу. Його здібності, знання та дипломатичні навички допомогли просунути сіоністські інтереси на міжнародному рівні. Бальфурська декларація, підписана Х. Вейцманом, визнала право єврейського народу на національний осередок в Палестині, що стало важливим кроком у створенні держави Ізраїль. Х. Вейцман також відіграв ключову роль у формуванні інфраструктури та економічної бази майбутньої держави.

Наступним етапом у розвитку сіонізму став період діяльності Давида Бен-Гуріона – відомого політичного і державного діяча Ізраїлю, прем'єр-міністра у 1948–1953 рр. та 1955–1963 рр. Його метою було не лише створення успішної держави для єврейського народу, а й побудова справедливого та соціалістичного суспільства. Йому вдалось провести ефективні реформи у сфері освіти, здоров'я та соціальної допомоги, що забезпечило сталість та розвиток молодій державі в майбутньому.

В. Жаботинський – представник ревізіоністського сіонізму, виступав за активнішу та агресивнішу політику у відношенні до створення єврейської держави. Він критикував консервативні методи інших лідерів, вважаючи їх недостатньо рішучими. В. Жаботинський активно виступав за збройну боротьбу та територіальні претензії на історичні землі Палестини, що відобразилося в подальшій політиці правих груп в Ізраїлі [4, с. 20].

Висновки. Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що сіонізм підкріплювався такими важливими фактами. Під час Першої світової війни євреї, у 1917 р., коли вона перейшла у так звану позиційну фазу, допомогли власними фінансами Великій Британії, що пришвидшило її завершення. Пізніше, це зміцнило позицію євреїв під час реалізації ідеї здобуття власної держави, в тому числі й під час підписання Декларації А. Бальфура.

Від Великої Британії, як бачимо, євреї отримали серйозну підтримку у створенні національної держави в Палестині. Сіонізм ж як національний рух не тільки змінив хід історії єврейського народу, але й став прикладом для багатьох інших національно-визвольних рухів по всьому світу. Його лідери не лише створили державу для свого народу, а й визначили нові

стандарти у політичному лідерстві, дипломатії та боротьбі за права та ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Weiss, Yifat. Wadi Salib. Tel Aviv. Hakibbutz Hameuchad Publishing House. 2007.
2. Середній Схід. Бібліотека Близького Сходу. Костянтин Капітонов. URL: middleeast.org.ua.
3. The Palestine question. URL: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-206581/>
4. The Creation of Israel in 1948 | History, Overview & Reasons URL: <https://study.com/academy/lesson/the-creation-of-israel-in-1948-timeline-resulting-conflicts.html>
5. Шляхтенко А. В. Історія створення єврейської національної автономії. Кривий Ріг. 2023. 52 с.
6. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. Київ. Основи. 1995. 903 с.
7. Ben-Artzi, Yossi. «Wadi Salib and Its Role in Haifa». In Requiem to Wadi Salib. Haifa. Bet HaYotzer. 1989.